מראה יחזקאל על התורה — וישלח

ויהי לי שור וחמור כו', איתא במדרש שור זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו חמור זה ישששכר, צאן שה פזורה ישראל, עבד ושפחה, הנה כעיני עבדים כו', להבין הדברים נ"ל עפימ"ש ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכול לו ויגע כו' ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו כו', והדברים קשים להבין איך כח יעקב גדול כ"כ והאיך ישוער כח מלאך נגד כח אדם והלא משה רבינו ע"ה כשעלה למרום נזדעזע מהמלאכים, ואם באמת לא היה יכול המלאך לקרב אצלו האיך הזיקו ביריכו, ועוד דמשמעות הכתוב ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו משמע שלא מן הנגיעה של המלאך נתקע דהיל"ל בנגעו בו, ועוד מ"ש כי שרית כו' ותוכל הלא היה צולע על יריכו, ועוד מה ענין אכילת גיד הנשה לכאן ואיך שייך ע"ז הטעם שלא לאכול גיד הנשה של בהמה.

אמנם הנלע"ד בשנבין תחלה מפני מה נאסר לאדם הראשון בשר תאוה ולנח הותר, והוא דודאי לכאורה נגד הטבע שיאכל אדם בשר וכי בשביל שרוצה למלאות תאותו ולאכול פטומות יצער את הבעל חי וצער ב"ח הוא מדאורייתא ומאין יהיה לו כח זה להמית בעל חי, ובאמת לאדה"ר לא הוצרך לאסור כלל בשר תאוה כי הוא אסור מצד הסברא עיי' בסנהדרין פ' ד' מיתות בתוס' שם [נו: ד"ה אכל תאכל], אבל הענין הוא שבכל דבר ישנם ניצוצות קדושות והוויות המהוה אותן מאין ליש, והכל מתאוים לחזור לשרשן וכמ"ש דוד במזמור הללו את ה' מן הארץ כו' יהללו את שם ה' שיהיה להם העלאה, וזה נעשה בזמן שבית המקדש היה קיים ע"י הקרבנות שהיה עמוד העשן מתמר ועולה כמ"ש אשה ריח נחוח לה' והם כנגד ד' אותיות של השם וע"כ אמרו (חגיגה כז.) בזמן שאין בית המקדש קיים שלחנו של אדם מכפר, שבכח האכילה ההיא עובד את השי"ת בין בלימוד או בתפלה או במשא ומתן שמקיים בכל דרכיך דעהו, וע"כ עם הארץ אסור לאכול בשר (פסחים מט:) שאינו אוכל רק למלאות תאותו אסור לו לצער את הבע"ח כי אף הוא כבהמה כמ"ש (חולין ה.) אלו בני אדם שדומין לבהמה, וע"כ לאדה"ר נאסר בשר תאוה, רק אח"כ גבי נח כשראה הקב"ה שהקריב קרבן וידע להעלות חלקי הניצוצות אז הותר לו בשר תאוה כי מעכשיו ידע לתקן הדבר באכילתו.

ומזה נמשך שיש למלכות ממשלה להעלות מסים על אכילת בשר כמ"ש והיה כאשר תריד, מחמת שאין הישראל מעלין באכילתן צד הקדושה הם צריכין להעלות מס ע"ז כדין פורק עול תורה שנותנין עליו עול דרך ארץ ומלכות, וזהו נקרא גיד הנשה שנשה ממקומו דהיינו הקב"ה שהוא מקומו של עולם, ועלייה שלו עלייה אחרת כמ"ש (ישעיה יז י) כי שכחת אלקי ישעך וצור מעזך לא זכרת כו' וזמורת זר תזרענו.

והנה בודאי לכל אדם נדמה בדעתו שהוא עובד השם ויוצא י"ח והוא מחמת שהיצה"ר מסמא את העינים ומטעו מדרך האמת, וזה הוא עיקר הכל כי אם האדם לא יסור מדרך האמת בודאי אין חטא בא על ידו כי תמיד יהיה נגדו פחד השי"ת העומד עליו, ועוד מבואר הדבר בספרים הקדושים, והנה זה היה ג"כ תחלת הקלקול של אדם הראשון ע"י שהנחש אחז עצמו בשקר ולכך נתקצצו רגליו כי שקר אין לו רגלים, וידוע שאין שום מסטין ומקטרג יכול להזיק את האדם אם לא שהאדם בעצמו תועה מן הדרך השכל, ולכן היה יכול הנחש להסית את חוה לפי שאמרה ג"כ שקר והוסיפה שאסור גם הנגיעה (כאן חסר איזה תיבות).

והנה יעקב אבינו היה צריך לתקן מדת אמת ולכן נתגלגל לביתו של לבן שהיה תכלית השקר להוציא ממנו כל הניצוצות הקדושות שבו, וזהו היה ענין הצאן שהיה רועה כמבואר הכל בספרים אמנם המתאבק עם מנוול מתנוול, לזה היה צריך לאחוז ג"כ בשקר כמ"ש אחיו אני ברמאות ולכך היה ללבן קצת שליטה עליו, וזה"ש ויאבק איש עמו עד עלות השחר שהוא האמת כמ"ש (שמות כב ב) אם זרחה השמש עליו (אם ברור לך כשמש, סנהדרין עב.), וגם התורה נקראת כן [שבת ל: עה"פ מה יתרון לאדם וכו' תחת השמש] והיינו עד שאחז עצמו בתורת האמת, ואז נגע בכף יריכו שראה להביאו לידי שקר, וממילא נקע כף יריכו שהוא האמת שיש לו רגלים דהיינו בהאבק עמו ע"י האבקה עצמה נעשה זה, וכמ"ש האלשיך ע"פ אם יפתוך חטאים אל תאבה (משלי א י) שאין לך לכנוס עמו כלל בדין ודברים רק לנטות ממנו כי אי אפשר לצאת נקי.

וזהו על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה דהיינו האכילה שאינו בכוונה באמת לאמתו שנשה ממקומו, כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו, ואעפי"כ יעקב עשה את שלו והוציא ממנו כל הניצוצות הקדושות וכמו שהארכתי במקום אחר ע"פ גם כי אלך בגיא צלמות כו' וזה"ש לו כי שרית כו' ותוכל.

והנה כבר ביארתי ע"פ ואתנה את הלוים כו' בפ' בהעלותך (במדבר ח יט) שנזכר חמשה פעמים בני ישראל בפסוק אחד ונדחק רש"י ז"ל, ואמרתי שהם כנגד החמשה מדריגות של ישראל המבוארים בפ' אתם נצבים היום כו' והנה את זה לעומת זה עשה אלקים ויש ג"כ בקליפה חמשה מדריגות דהיינו שור וחמור קליפת מצרים וצאן הוא צאן לבן שהיו נשמות ישראל משוקעין שם, ועבד ושפחה כמ"ש מבכור השפחה עד בכור השבי [עי' תיקו"ז קמ"ז ע"ב], וצאן הוא מזל מצרים שהיו עובדים לטלה, וזה"ש לעשיו כי עם לבן גרתי ואחר עד עתה, שהחזקתי בתורה שנקראת עתה [מגילה ג: על של עתה באתי עיי"ש] ולא נטיתי מדרך האמת, וע"כ ויהי לי שור וחמור שכל החמש הקליפות הללו נכנעות לי תחת ידי והכנסתי אותם לסטרא דקדושה כמבואר במדרש הנ"ל, ואשלחה להגיד לך שלא תוכל לשלוט ולהרע לי כי כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ.

ויאבק איש עמו עד עלות השחר כו', נ"ל דהנה עשו גרע חמשה שנים מחיותו של אברהם אבינו, [כפירש"י בפסוק ויזד יעקב נזיד] ומצינו שחמשה פעמים יצא לקראת ישראל הא' בימי משה ויבא עמלק, הב' וישמע הכנעני מלך ערד שהוא עמלק, הג' בימי גדעון עלה בתערובת מדין, הד' בימי שאול, הה' בימי מרדכי ואסתר, והנה אסתר נקראת אילת השחר כדאמרינן בגמ' (יומא כט.) וזהו שאמר הכתוב ויאבק עמו שהיה לו שליטה עד עלות השחר כו' אח"כ היה להם מפלה גדולה.

שערי ציון׳ויאמר יעקב אל ביתו הסירו אלהי הנכר כו׳ והחליפו שמלותיכם כו׳ העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, צריך להבין איך אפשר שבית יעקב עע"ז, ועוד למה להם להחליף הבגדים, ועוד דהול"ל המושיע אותי בעת צרה וישמרני בדרך אשר הלכתי, והיותר קשה שהכל הוא למותר ובודאי כבר ידעו את ה׳ וא"כ היה לו לומר בקיצור ואעשה שם מזבח לה׳.

והנה איתא במדרש [דב"ר פ"ב יא] א"ל משה להקב"ה כשישראל יהיו בצער ואין מי שיבקש עליהם רחמים כו׳ א"ל הקב"ה חייך שבכל שעה שיהיו קוראים אלי אני אענה אותם שנא׳ כה׳ אלקינו בכל קראינו אליו, להבין זה נקדים מ"ש (תהלים כ י) ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראינו, שלכאורה אין לו הבנה כלל שהתחיל בלשון נוכח וסיים בלשון נסתר, אבל הענין הוא שאנחנו אומרים מלך מהולל בתשבחות, פי׳ שמלכותו בכל משלה, ומהולל הוא לשון הארה, בהלו נרו, שמאיר בעולמותיו כי זה כל פרי עבודתינו שלכך נוצרנו בהא סלקא ובהא נחתא לפעול ע"י עבודתינו לתקן עולם במלכות שמים שיהיה הקב"ה מאיר ומשפיע בכל עולמותיו עד סוף כל דרגין מאור א"ס ב"ה לא יהא שום מסך מבדיל רק כולם יהיו מיוחדים בשרשן וכל הברואים ידעו מכבוד שם קדשו וימלא כבודו כל הארץ, וזהו שאומרים לשם יחוד קב"ה ושכינתיה כי שכינתו בתחתונים המחיה והמהוה את כלם ואנחנו צריכין להוסיף כח בגבורה של מעלה להשפיע מאור שפעת כבודו לשכינת עוזו וכמ"ש (הושע ב כג) אענה את השמים והם יענו את הארץ כו׳, וזהו ה׳ הושיעה המלך יעננו שהשי"ת יאיר בישועת פניו שהמלך יעננו שמדת המלכות תהיה מליאה שפע להריק עלינו ברכה, ולכן אמר יעננו ביום קראינו עפימ"ש אני לדודי ברישא והדר ועלי תשוקתו כגוונא דבר נש מתתקן הכי נמי אמשיך עליה רוח קדשו [זוה"ק ח"א פ"ח ע"ב] וכדרך שבא לראות כו׳.

וכמו כן אני מבין מ"ש (דברים לא יח) ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי נמצא הוא מודה ועוזב א"כ איפוא מה חרי אף הגדול אח"כ, וגם מלת הסתר אסתיר הוא כפל, וגם כי פנה אל אלהים אחרים הוא למותר, אבל הנ"ל דהנה מקרא מלא דבר הכתוב (תהלים קז יז) אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו, שהקב"ה מעניש האדם ע"י פשעיו, דהיינו כל זמן שהאדם דבוק באור פני מלך חיים לא יאונה לצדיק כל און ולא יארע לו שום מכשול, רק כשנפרד מקב"ה ונופל ממדריגתו אוחזים בו דינים, והנה בוודאי כל אדם מתעורר תיכף ומפיל תחינתו לפני הקב"ה להושיעו מצרתו, ובאמת קשה למה הרבה תפלות חוזרות ריקם הלא כתיב קרוב ה׳ לכל כו׳, אבל הענין הוא כי כל מי שיגיע לו איזה צער ומכאוב איש נגע לבבו והוא מפיל תחנתו לפני ה׳ מעומקא דלבא, והנה מי שיש לו מח בקדקדו משים אל לבו מה זה שאני מוסר נפש כ"כ בשביל צורך גשמי השייך לעה"ז אשר בין לילה היה ובין לילה אבד וכי בשביל זה נוצרתי למה לא אעשה ככל עובדות האלה בשביל דבר רוחני להדבק בהקב"ה ושיתרבה כבוד שמים, הנה כלעומת זה הקב"ה יאר פניו אליו, אבל מי שאינו שם לבו לזה רק מטריד מחשבתו בדברים של מה בכך בחושך בא ובחושך ילך והוא אינו יודע שאינו יודע ואינו מבין על עצמו איך שהוא רחוק מן האמת כי הקב"ה אינו מפקח עיניו בעבור שהאדם הולך בדרך אחר וסובר שהוא עובד ה׳ ומתפלל, ובאמת הסתרת פנים הלז נסתר ממנו, וזהו ואנכי הסתר אסתיר כו׳ שהסתרת פני ממנו יהיה נסתר שלא יהיה מבין כלל ע"ז בעבור כי פנה אל אלהים אחרים דהיינו עבודה זרה ר"ל שזה נקרא עבודה זרה שאינה עבודה תמה אשר חפץ בה המלך, וע"כ נאמר יעננו ביום קראנו באותה מדה שקוראים לו הוא עונה.

וזה ג"כ ביאור המדרש הנ"ל שבכל שעה לשון אל קין לא שעה, כלומר כמו שהם שועים אלי בתפלתם כך אענה אותם, וע"כ נאמר שהקב"ה קרוב מאוד והיינו שאין האדם מרגיש כלל איך הקב"ה מקרב עצמו אליו כשבא לטהר והיינו רק בכל קראינו כאופן קריאתנו אליו וכו׳.

וזהו שאמר יעקב אל ביתו הסירו אלהי הנכר ר"ל העובדות הזרות כו׳ והטהרו והחליפו שמלותיכם לשון וחלפה רקתו שתשליכו המותרות שאינו עיקר כדמיון הבגד לגוף, ונקומה ונעלה בית אל שנעשה עצמינו מרכבה לשכינה לאל העונה אותי ביום צרתי פי׳ באותו יום צרתי היה בעצמו העניה על ידו זכיתי למדריגה עליונה, והיינו מטעם כי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי כלומר באותו הדרך אשר הלכתי וכמו שהנהגתי את עצמי כמו כן היה עמדי והאיר פניו אלי.

חידושי אגדה לחתונהויבא יעקב שלם, עפ"י על זאת יתפלל כו׳ לעת מצוא זו אשה כי מאיש לוקחה זאת, דאחז"ל שרוי בלא תורה שאין לבו פנוי מהרהורים ואח"כ לומד בטהרה, אבל כשמטריד את עצמו במו"מ אז הוא עזר כנגדו, וז"ש לשטף מים רבים כו׳ שלא יתבטל מהתורה שנקרא מים חיים, ולכך צריך לקבוע עתים לתורה כמ"ש בס׳ הפלאה שהוא לשון היקבע אדם כו׳, וז"ש מצא או מוצא אם רוצה למצוא אבידתו והיינו רק לש"ש מצא טוב ואין טוב אלא תורה שעי"כ יוכל ללמוד בטהרה אבל אם לא היה כוונתו לקבוע עתים לתורה רק לשם ממון שעי"כ יוכל לעשות מו"מ אז הוא מוצא מר ממות את האשה וכאשר כתבתי לעיל בפ׳ נח ובפ׳ תולדות על זה, גם שרוי בלא ברכה כמ"ש להניח ברכה אל ביתך זו אשתו כמ"ש כי שם צוה כו׳ חיים עד העולם ע"פ יעקב אבינו לא מת מה זרעו בחיים כו׳ כמ"ש וז"ש שלם בגופו שנתרפא מצלעתו וע"י נשיאת אשה נקרא אדם שלם בגופו וגם בממונו שנתברך בממונו ע"י שהיה לש"ש וגם בתורתו כנ"ל.

לברית מילהוירא כי לא יכול כו׳, בזה"ק [ח"א ק"ע ע"ב] מפרש על תמכין דאורייתא שעי"כ נחרב בהמ"ק, וז"ש לא יאכלו בני ישראל א"ת ר"ת ת'שעה א'ב ג'י"ד הם ג׳ תעניות ג׳ תשרי ועשרה בטבת וכל התיבה גמטרי׳ י"ז [י"ז בתמוז] כמ"ש במ"א [בהספד שבפ׳ אחרי], ויש לפרשו על ענין ברית מילה שהיא מסוגלת לקרב הגאולה ע"י שמקיימין המצוה בשמחה אין לאוה"ע שליטה עלינו כמ"ש תחת אשר לא עבדת כו׳ כמ"ש במ"א, וכתיב גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך כו׳, וזש"ה וירא כי לא יכול לו אז ויגע בכף יריכו התחכמו לבטל מצוה זו של יריכו דהיינו ברית מילה כמ"ש על שים ידך תחת יריכי כו׳, ותקע כף ירך יעקב שהי"ל שליטה עליו עד עלות השחר שהקב"ה הוציאנו מידם ונתבטלה הגזירה דלשון שחר מורה על נס כמ"ש על אילת השחר שהוא סוף הניסים, ואז ויזרח לו השמש אמר שומר אתא בוקר לצדיקים, וכמ"ש על מה שאמרו (מנחות מג:) כשנכנס דוד למרחץ כלומר נסתכל בענין הגלות וראה את עצמו ערום מן המצות כשנסתכל במילה שמקיימין אותה שמחה נתקררה דעתו והיא תקרב הגאולה.